

LADUGÅRDSARRENDET

KAP. I.

*Fru Holmelin söker sig om efter en piga ifrån landet,
och hon träffar en.*

I den stora staden Stockholm finnes en liten plats, där oxar fordom gingo till avsalu, och som därför än i dag kallas Oxtorget, utan att där likväl nu synas andre än människor, och hundar någon gång. Men från Oxtorget löper en gata mitt över Malmskillnaden ned åt Hötorget till, och denna gata kallas Oxtorgsgatan. På vänster hand, i gränskapet av det stora bryggerverket, bodde herr Holmelin, en man, icke vaktmästare, icke heller högre ämbetsman, men en utmärkt hygglig och förständig person. Hans yrke bestod uti att hålla kor. Han kallades därför efter ordasättet i Stockholm, k o g u b b e, ehuru han i sig själv var en medelålders, närapå ung man. Men han sökte sin utkomst medelst detta. Ladugård är väl en rörelse, som bäst synes anstå landet; flera orsaker göra dock, att även i Stockholm mången företager sig boskapsskötsel, i synnerhet för den myckenhet mjölk, som här låter sälja sig. Men andra och stora skäl tala också emot saken. Nu skola vi icke upptaga alla dem, utan endast beskriva ett. Fru Holmelin hade på sin lott det inre bestyret av sin mans stadsladugård, och därtill hörde kor-
nas ans, vilket hon likväl icke ensam kunde utföra utan

borde därtill anskaffa sig skickligt och gott tjänstefolk. Häruti yppade sig alltid en nästan oövervinnlig svårighet. För att ett tjänstehjon, vare sig dräng eller piga, skall kunna verkställa sitt göra med gagn och förträfflighet, såsom sig bör, fordras, att han eller hon innerligen trivas därvid och älska sysslan. Men Stockholms infödda jungfrur finna sällan behag i kor; båsen synas dem otäcka, och att stiga upp på vinden eller skullen efter kofoder kännes av dem alldeles odrägeligt. Fru Holmelin hade ofta gjort denna betraktelse. Utan att vara snäsigt eller elak emot sitt folk, fick hon aldrig nånsin behålla en duglig piga över halvåret; och, såsom bruket i Stockholm är att dagligen giva kreaturen drank, vilken skall bäras till dem i ämbar, blev det henne rent ogörligt, att bringa någon stockholmska till denna syssla, utan måste hon, så fru Holmelin hon var, själv gå med drankämbaren.

"Holmelin!" hade hon därför ofta sagt åt sin man, "jag står icke ut med detta. Du måste låta mig få taga pigor ifrån landet, åtminstone en, eller ock får du slå igen din ladugård och öppna snusbod. Jag sitter mycket hellre vid en liten vacker mässingsvågskål, och säljer, än jag går och trälår i mockan på detta vis."

Orsaken varföre herr Holmelin aldrig kunnat bekväma sig till antagandet av flickor från landet, var ingen ovilja emot sådana. Men han hade insett omöjligheten, han återigen också, att få någon av detta slag, som ville gå in på att göra besked för sig i hans yrke. Ty när en flicka begiver sig till en så grann stad, som Stockholm, att taga tjänst, har hon då i sikte att bliva ladugårdspiga manne? Nej. Älskar hon lantliga sysslor, så håller hon sig kvar på landet. Herr Holmelin var en rättskaffens och sedlig

man, han hade alltid hyst misstankar eller mindre gott begrepp om alla dessa personer, som löpa till huvudstaden att erhålla tjänster. "Jag förlåter hellre Stockholmsflickorna att de äro som de äro", sade han; "de visa sig dock flinka och ganska raska i sitt slag, blott de bekomma sysslor, som de förstå; men de där anländande hjonen komma icke gärna hit, utan att hava någon bitter avsmak för den sköna och redliga bygd, varuti de blivit födda. De färdas till Stockholm, i hopp om att vinna ett makligare liv och bliva uppklädda. Alltså äro de säkert latare och dummare än man kan föreställa sig. Har jag orätt, min hustru?"

Fru Holmelin, som var från Västervik, kunde icke vederlägga sin man. Men hon kände sig icke fullt övertygad av hans ord, utan bad honom, att en gång få försöka. "Jag har där nere på Hötorget sett en ung människa, som jag tror du skulle gilla", svarade hon. "Hon rör sig visst själv, och vill kanske ingen tjänst hava; ty hon sitter och säljer granris och viskor vid sin egen kärra, vilken hon kör in. Men jag går icke ifrån, att hon ser mig ganska förnuftig ut."

Ja, vill hon här såsom lantflicka ingen tjänst vinna i Stockholm, svarade Holmelin, så är hon säkert ganska förnuftig. Men då ser jag icke heller huru vi skola bekomma henne. Helst för någon billig städsel: jag har icke råd, att giva ut för stora piglöner.

"Låt mig dock få försöka en gång att tala med den flickan. Det går ju an att höra på ett svar?"

När den hederliga, unga och i sig själv rätt fryntliga kogubben, hennes man, härtill gav sitt bifall, så beslöt fru Holmelin att icke länge dröja. Årstiden var något emot

hösten, men dagen vacker, så att hon icke brydde sig om att taga kappan på, i synnerhet som den behövde sparas. Likväl, emedan hon tyckte sig böra äga ett visst anseende inför flickan, som hon tänkte städja, nöjde hon sig denna gång icke med att gå ned till Hötorget i sin lilla treslintiga, rödrutig bomullshalsduk, såsom hon brukade om mornarne, då hon hörde efter priserna på hö och halm åt korna; utan hon anlade sin nio kvarter stora svarta "scharl", av mannen inköpt för åtta riksdaler i klädstandet nr 11 vid Österlånggatan, på den märkvärdiga dag, då Rosa kallvat, och varvid han velat giva sin hustru en betydligare skänk till uppmuntran.

Det var en lördagsförmiddag, då hon kom ned på Hötorget och nalkades sin bekanta vid granriskärran. Både häst och kärra voro icke okända i denna nejd; de hade många år gått till Stockholm och tillhörde egentligen en ryktbar och älskvärd gumma, Kvast-Lisa kallad, från Snickartorp i Eds socken, 2 ½ mil norr om staden, men vilken gumma för ålder och sjuklighet numera sällan själv orkade färdas in. I stället åkte en ung och rask flicka, torpardotter från Stenhugget och Lisas släkting, med hennes lass och sålde för hennes räkning. Flickan hette väl hemma hos föräldrar och vänner Greta, en syster åt torparhustrun Katrina på Grimstahamn; men då Kvast-Lisas kärra redan förut länge varit eftersökt och värderad för sitt utmärkt goda granris, så hade den nu på en tid gjort ännu mera uppseende genom personen, som i gummans ställe satt och sålde. Förut hade Lisas häst endast sett sig omgiven av kloka människor, som sökte viskor; nu skockade sig ej sällan folk däromkring, som ville se på Sköna Margret: med mindre tillnamn gick det icke

an att vara artig mot den unga, behagliga rismånglerskan.

Just när fru Holmelin nalkades, såg hon en betydande herre, vilken hon igenkände för att hålla värdshus på norr, stå och tala vid granrisflickan. Frun anade snart, att han kunde hava samma önskan, som hon, att giva städsel på hand för instundande mikaeli; ifall verkligen Greta eljest var av det slaget, som behövde, eller ville hava tjänst. Frun trängde sig därför med hast fram, för att icke komma för sent. Vad herrn hade sagt sköna Margret förut, kunde fru Holmelin icke veta; men just vid sin ankomst till kärhjulet, hörde hon herrn tydligt yttra dessa ord till flickan: "och slutligen skall du få en spritt ny, fin kattunsklädnings till jul och nyår: det blir bättre, tänker jag, än denna grova kjortel av raskull; och dessutom bekommer du jämt drickspengar, oräkneliga."

Fru Holmelin suckade inom sig: min man lär icke kunna bjuda så stora gåvor! Men hon ville bestämt avbryta den förföriske herrns samtal, tog hastigt den bredaste viskan, hon såg, i ena handen, och en stor, stor granruska i den andra, klev behändigt in emellan herrn och rismånglerskan, samt ropade till med hög röst: "Greta! Greta! säg mig priset på dessa här! Jag har icke tid att vänta längre."

Flickan vände sig snabbt åt sidan vid anropet, och den vanligaste glädje sken ur hennes ögon, när hon hörde sig kallas Greta, då hon däremot sett litet stött ut vid den granna hederstitel man börjat giva henne, och vilken hon fruktade skulle betyda skämt eller skällsord. "Se på? är frun vid Hötorget?" utbrast hon. "Hur mår fru Holmelin då?"

Ja, Greta, jag är här, svarade frun, tog henne i handen och drog henne litet bakom kärran. Jag ser att dina viskor snart äro slutsålda; åk då in på en handvänning till oss här uppe vid Oxtorgsgatan, så skall jag giva Kvastmoras-Polle ett gott foder, och du skall dricka en kopp kaffe hos mig, innan du reser hem i kväll. Jag har något att säga dig, Greta. Ett skall du dock genast lova mig och det prompt: tag ingen städsel av den där herrn!

"Å tycker frun! Jag har väl annat göra, än taga städsel nu. Men visst bjuder han bra, det gör han."

Tänker du då verkligen taga tjänst åt hösten?

"Om jag det rätt vet."

Kom hem till oss så fort du kan; vi skola språka. Jag har fått någonting, som jag vill skicka ut åt din syster Katrina, vet du.

"Se på! det var rart!" Med dessa ord gjorde Greta en liten högst livlig nick, som tydligt tillkännagav, att hon ville hälsa på fru Holmelin, innan hon åkte ut till landet.

KAP. II.

Greta grundar på saken hit och dit. Slutligen får hon ett avgörande skäl att antaga tjänsten.

Sedan granrisflickan kommit hem till herrskapet Holmelins, blev hon mycket väl emottagen. Frun hade bekantskap med henne förut, så att hon både visste varifrån hon var hemma, samt att hennes syster Katrina nyligen blivit gift och satt sig ner som sin egen på Grimstahamn, ej långt ifrån Stenhugget. Greta berättade nu för fru Holmelin, att gamla Lisa kanske snart ämnade lägga ned hela viskhandeln, såvida icke hon, Greta, ville fortfara med att varannan lördag åka in för hennes räkning. "Men det finner jag mig på längden icke vid", tillade flickan, "ty en kan icke leva på landsvägen och fara till torgs i all sin tid. Det kunde så vara, om jag hade mitt eget att försälja, och något som förslog; men detta är som en pinne i kvarnbäcken."

Fru Holmelin medgav riktigheten av vad hon sagt och sedan de vidare talat om livets besvär en stund, yttrade frun: "Om du äntligen då vill hava dig en tjänst, Greta, så skulle jag kanske kunna skaffa eller tillbjuda dig en; men det kommer an på."

Visst måste jag taga mig tjänst; och det vore nog bra, svarade flickan. Men om jag duger så väl, det vill jag

låta vara osagt. Ty jag har alltid varit hemma hos far och mor, hittills. Och uppasserska på värdshus, det vill jag icke bliva, nej slättes icke.

Fru Holmelin gladdes hjärtligen åt detta svar; och det icke allenast för att hon således hoppades bättre kunna bekomma Greta i sin tjänst, utan för det dygdiga och rena hjärta, som svaret tillkännagav, efter hon insåg, att varken de erbjudna stora gåvorna eller det smickrande namnet Sköna Margret hade varit mäktiga att kunna förleda henne. Oförställt och vänskapsfullt öppnade frun därför nu sina tankar, och sade huruledes hon önskade Greta i sitt eget hus. Icke kunde hon lova henne så stora inkomster i städsel, lön och gåvor, slöt hon, men däremot skulle hennes tjänarinna alltid åtnjuta ett gott bemötande.

Den vackra torpardottern gav likväl icke härtill ett så jakande svar, som frun först hoppades. Hon yttrade artigt och med mycken tacksägelse, att hon ville grunda på saken; men att hon aldrig riktigt tyckte om tjänster i staden, emedan hon mest förstod sig på lantsysslor och älskade sådant göra, som därtill hörde.

Ät detta svar gladdes fru Holmelin ännu högre. "Det är just så jag vill!" utbrast hon. Hon tillkännagav nu, att det var synnerligen för sina kor hon önskade sig en pålitlig, rask och förträfflig människa. "Och det kan du väl finna bleve ett göromål likasom vore du kvar på landet? Vill du icke komma och se på mitt lilla nätta, snygga fähus? Tolv mjölkkor har jag, vilkas make ingen sett, det må du vara säker. Två stackare stå i sin, dem skall min man sälja och giva emellan för nya kalvkor, så blir det fjorton, som mjölka; så många skola vi hava, och det är nog."

Förslaget att få gå uti en stor, skön ladugård, fann torparflickan ganska lockande, så att hon bekände det skulle vara det enda, som kunde förmå henne att taga tjänst i Stockholm, om det äntligen skulle vara. Och fru Holmelin tyckte hon också mycket om, såsom människa, förstås. Hon gick därför gärna ut med henne på gården, och de stego tillsammans in i fähuset för att skåda. Visserligen var här någon trängsel och båsen sågos knappa, ty rummet för sådant är i staden alltid smått, emot för vad som kan bestås på det rymliga landet. Greta medgav likväl, att detta icke kunde hava sig annorledes; men mest suckade hon vid tanken på, att korna icke finge gå till någon frisk och behaglig sjö att dricka, icke en gång kunde vattnas ute på gården i ho med brunn och hink vid, utan måste släcka törsten ur ämbar, inne i själva båsens halvmörker. "Tror icke frun att de vantrivas?" frågade hon betänkligt.

Jojo, litet i början; och unga kvigor skulle väl råma sig fördärvade här av saknad, kanhända. Men icke kor, som burit några gånger, dem vi behålla; sådana äro mycket snälla, allvarsamma och fråga efter ingenting, blott de märka att folk hyllar dem och giver dem all deras riktiga ans. Därav trivas de mest, och de mjölka som flitigast, ju mindre nöjen de känna.

"Men få de då aldrig gå på bete? jag har icke sett några beteshagar i Stockholm?"

Sommarbete hava vi ute på Ladugårdsgärdet, likasom på en allmänning, i lag med stadens hela övriga boskap; och det må du tro, Greta, gör ett stort sällskap. Det betalas tio riksdaler för kon över sommaren. Har du aldrig varit ute på Ladugårdsgärdet?

"Jo, jag har varit där några gånger och sett på ex-

cisen", svarade hon, "och det var ståtligt. Jag såg då också några flockar av kor, som gingo avsides och gnagde, det var sant; nu kommer jag ihåg det. Men vet fru Holmelin, där ute hava kreaturen ingen skugga i solbaset."

Så? de hava skugga nog, tro mig, bort på vägen som går åt Ropsten, eller nedåt Storängen. Ja ända emot Tegelviken få de gå, så fort icke läger är och tälten uppslagna. Och kommer du till oss, Greta, så skall du sitta där ute om sommartiden och mjölka mornar och kvällar. Där äro så vackra platser, att skönare har du aldrig sett i hela Eds socken.

"Jag lovar frun, att jag skall tänka på saken; men nu i dag kan jag icke lämna besked", svarade hon omsider, när hon tog avsked och for. Orsaken, som gjorde flickan så eftertänksam i detta ärende, ville hon icke omtala för fru Holmelin; men det var någonting hon först måste höra efter ute på landet, och innan hon fick närmare underrättelse därom, ville hon icke fatta sitt beslut.

Lördagsaftonen sent återkom hon till Snickartorp med Kvastmoras-Polle, avlämnade till Lisa pengarne för de sålda viskorna, satte in kärran i sitt lider, och gick där-efter hem till sina föräldrar på Stenhugget.

Söndagen därpå vandrade hon med anhöriga och vänner till Eds kyrka. Efter gudstjänstens slut gick hon ut-med stenvuren, bakom fattighuset, ned till den viken av Edssjön, som ligger straxt nedanför Klockargårdens potatistäppa. Till vänster är här ett båtställe för alla, som ro ifrån Bislinge och Hjältrarängen till kyrkan; men till höger går man långt åt sidan under sköna träd vid stranden. Hon hade icke länge sett sig omkring där, förrän Anders i Vaxmyran också kom ned dit från kyrkan. Han

var hennes vän, och de hade känt varandra ifrån barn- domen. Efter några ord, började Lång-Anders (ty så kallades han gemenligen) tala om att han torde få lov att söka sig tjänst över vintern, men att han dock icke mycket gärna ville ifrån socknen, där han hade sin släkt och sin bästa vän.

"Kanske tänker även jag ut och tjäna", anmärkte flickan. Tycker du det vore illa gjort av mig, Anders, om jag gav mig till staden i höst?"

"Det var en sak!" utropade han och strök sin långa, mörkbruna lugg med stort nöje bakom örat. "Gör du det, Greta, då tar jag mig ock fast hos bryggaren på lilla Badstugatan på norr; ty han har flere gånger varit åt mig, då han sett mig på Hötorget, efter han behöver en dräng, begrips, som kan vara en styv karl, och kan tumla om med hans ölfat, ansa hans åmar — hahaha! — och sköta hästarne. Han har nog en sex drängar förut, men gärna såge han den sjunde. Han betalar bra, när han får en karl, si. Jag har aldrig sagt honom ja, efter jag just icke älskar stadsavfärder. Men säg, Greta, vill du att jag lämnar honom mina beske'n, så ger jag mig till bryggardräng på fläck, och går till Stockholm om onsdag."

Greta stod eftersinnande, tycktes bese vågorna, som slogo över gräset på stranden, men märkte dock intet av dem, utan lade tyst ihop i sitt huvud följande: "Badstugatan, hon ligger nära vid Holländargatan, och det bär till Hötorget. Oxtorgsgatan åt andra hållet, hon går också ned till Hötorget." Nu såg hon upp på Lång-Anders och sade halvt skämtande: "Gör som du vill, det kan just icke angå en ann. Men icke tycker jag det vore så tokigt, om du bleve bryggardräng."

Och du då?

"Jag ger mig till en fru, som heter fru Holmelin på Ox-torgsgatan."

Vaxmyras-Anders upptog en näckros, som vattnet kastat på gräsvalLEN; den räckte han åt Greta, med en mycket artig bugning, varvid luggen hel och hållen föll fram om ögonen. Greta nickade muntert och sade: "Det är tid på det! det är långt, långt dit ännu."

Hon vände sig hastigt bort och gick upp åt kyrkan till sina föräldrar. Lång-Anders vek av åt Njurstafolket till, och han låtsade också se ut, som om ingenting hänt.

KAP. III.

Sköna Margret får i tankarne att bliva sin egen.

Några år förgingo nu i staden, om vilka vi endast veta att tala i korthet. Fru Holmelin blev alltmera belåten med sin flinka och trogna ladugårdspiga, och herr Holmelin gav, efter ett halvår, sin fru en ny hatt, till uppmunt-ran för att hon anskaffat ett så förträffligt tjänstehjon. "Jag hade aldrig trott detta vara möjligt i Stockholm", sade han, "och du skall få se, att Greta icke har i tankarne att alltid förbliva hos oss; hon synes mig därtill något för god. Detta må dock vara sagt oss emellan."

Likväl var det ingenting vidare utmärkt med flickan, än att hon av hjärtat älskade sina sysslor och allt bättre förstod dem. Emedan var och en här i världen har tycke för sitt, så fann hon ett stort behag i kreatur, synnerligen kor, och sådan hade hon ända från barndomen varit. Därföre höll hon så rent, snyggt och friskt i sitt sköna fähus, och ansade sina kräk så väl, att de trivdes. Huru det står till med kreaturen och deras begrepp, veta vi icke; men säkert är, att de nog märka om en människa hyllar dem eller icke; de må väl efter som skötseln är, och de giva i samma mån avkastning, fördel och nöje åt sina ägare. Greta var icke klemig, svag och pjåskig med korna, så att hon ständigt gav dem smekord, klappade dem på

halsen eller pratade tok till deras upplivande. Tvärtom hände det, att när en ko ställde sig dumt i båset, klev med ena foten ned i ämbaret eller annars bar sig tafatt åt, som kor stundom bruka, så fick hon sig ett hurtigt slag över länden och ett skarpt tilltal: "Seså! komma dig, Sara! Uh, du dumma Bella-Majken! Sasa, nu är det nog sörp-lat, håll upp, säger jag!" och dylikt. Men sådant tyckte kräken aldrig illa vara över, utan rättade sig därefter. Kreatur finna alltid, på sitt vis, huru gott det är att bekomma en aga, som förer till skick och ordning; de älska stränghet, blott fog och reson kännes däruti.

Tjänsteflickan, å sin sida, utförde sin sak så gott hon nånsin kunde, efter hon åtagit sig den; men hennes tankar stodo på framtiden, och hon tyckte allt mindre och mindre om den instängda och i själva verket besynnerliga slags ladugård, som befinner sig vid gatan i en stor stad. "Jag må ännu bliva i denna tjänst en tu tre år, tills jag hinner lära mig allt, som hör till koväsendet och till mjölk-handeln riktigt", sade hon ofta för sig själv i sin enslighet, när hon tog oket över axlarne och häftade krokarna i vardera drankämbaret på ömse sidor om sig; "men — men —" tillade hon, "nog skulle jag, för min räkning, vilja hava allt på ett annat vis och annorlunda, det är säkert."

Vad det kunde vara för slag som hon ville hava för sin räkning, vågade hon aldrig helt utsäga, icke i sina tystaste tankar en gång; så djärvt förekom det henne att hoppas på. Men hon råkade emellanåt Lång-Anders. Dennes syssla hade blivit, att köra bryggarens öl- och dricksfat hem till husen i staden, till kunderna överallt där de bodde, såsom billigt och brukligt är. Anders fick således åka med långkärran så gott som beständigt; ty

hans herre hade befunnit honom synnerligen aktsam om kärlen; det hände aldrig honom, som andra, att faten tullrade i gatan och skadades på banden; också värderades denna bryggardräng överallt i husen, dit han kom med varorna, emedan han raskt och muntert, utan tillsägelser och pock, inbar de fulla kärlen, vårdsamt insatte dem i källaren där de skulle stå, samt utbar de tomma med hövlighet. Nu kan ingen undra på, att om Anders skulle köra nedåt Regeringsgatan, tog han vägen över Ox-torgsgatan så gärna som någon annan, och där träffade han emellanåt henne, som han helst såg. Om söndagarne råkades de även, och stundom gingo de tillsammans utom staden på den vackra vägen utanför Roslagstullen framåt Skuggan, Fiskartorpet, Husarviken och Ropsten, samt återvände genom Liljans. Då hade de tillfälle att samtala om framtiden och överlägga om vad artigast kunde synas.

Så hände en gång en sommareftermiddag, en söndag, när de sågo sig ensam på dessa stigar, att Greta sade: "Nu äro vi bägge upplädda rätt skönt och hava av lönen samlat oss vardera något, som är i behåll. Du tycker väl mycket om tjänsten, du har, Anders?"

En förträffelig karl har jag till husbonde, svarade han, det är då visst; sniken är han icke. Och icke för trätgirig eller fallen att slåss. Nå, det vore icke heller lönt för honom att försöka sig på mig. Men han är en verkligen god karl, som jag säger, och vill oss drängar intet orätt, det vet jag. Därföre håller jag ock av honom.

"Fru Holmelin kan jag icke heller kalla annat än en mycket bra människa. Hon är rätträdig", anmärkte Greta.

Men, utbrast Anders, jag lär mig ingenting hos brygga-

ren stort. Det är det värsta. Åka med häst, det kan jag förut.

"Tänker du då söka dig om efter annat ställe?"

Nej — nej — om jag det tror. Jag skall säga dig en sak, Greta, som du icke vet. Men — hm —

Flickan, som redan hade sitt huvud fullt av tankar, dem hon ville meddela, och vartill hon blott väntade på gott tillfälle, blev högst uppmärksam vid Anders' tal. Men hon gick åt sidan till diksrenen, plockade sig en hand full liljekonvaljer, luktade därpå och låtsade om intet.

"Du tänker visst, att jag är fallen för skryt, säg mig det, Greta?" inföll han, stannade och såg på henne med en högst förnöjd uppsyn.

Å visst litet ibland — svarade hon med en allvarsam blick, förstås.

"Nå, tänk vad du vill annars", fortfor den vackra, söndagsklädde drängen, "men denna gången skall du bestämt tro på mig. Min husbonde, den hederliga karlen, har sagt mig, att han vill hjälpa mig till något, om jag åstundar. Vad säger du, Greta? Vet du, han tycker att jag burit mig så ärligt åt under all den tiden jag varit hos honom, och att jag är aktsam, förnuftig och nykter, säger han — är icke det besynnerligt?"

Vad vill han hjälpa dig till, då?

"Han vill visst bistå mig, kan jag tro. Fast jag just intet bistånd behöver. Men han har talat på det sättet, och det är bra beskedligt av honom, bryggaren. Jag skall för omaket aldrig glömma honom."

Jo men, Anders, jag skall säga dig vad det är du behöver. Om du vill bli din egen eljest. Jag har något i

tankarne, som jag grundat på snart i hela tu åren hos fru Holmelin: vill du som jag?

Vid dessa ord såg Greta så glad ut, att Anders stod alldeles handfallen, bara teg och beundrade sin flickas kloka utseende.

Det skulle vara en sak, Anders! fortfor hon. Jag vet så väl nu huru unga kor skötas, huru gamla säljas eller bortbytas med förmåner, var mjölken bäst föryttras i hyggliga rättskaffens hus, som betala bra, och alltihop känner jag. Så att jag nog skulle vilja hava mig en egen ladugård, det är visst, om jag bara ägde någon. Men på landet, begrips. Ty inne i staden är trångt, onosligh, och alltför rysliga hyror.

"En egen? säger du, Greta?"

Ja!

"Skola vi taga oss en ladugård på landet, säger du då?"

Att rå om den, svarade hon, det blir då icke möjligt för oss. Tillminstone icke i förstningen.

"Nu begriper jag!" utropade han och tog henne i hand av glädje över att han fattade hela hennes mening. "Jag går åt landet en söndag på eftermiddagen, och hör mig om. Jag hittar på någon herrgård, där de vilja lega ut korna!"

Arrendera ut, heter det, Anders.

"Men när jag kommer, jag, som ser ut likt en dräng, så ler man åt mig i början, det är säkert, och man tänker: vad är du för'n en? Icke har du medel till arrendet? Kan du ställa borgen för dig? Då svarar jag åt herrgårdsherrn eller frun, som vill arrendera ut sina kor, så här: herre, eller söta fru, jag har borgen!"

Rätt, Anders. Det är just den borgen, som din bryggare skall hjälpa dig med, ser du, efter han har satt sitt för-

troende till dig. Det gör han visst mycket säkert. Ty han ser nog, att du är en snygg karl, som vet att sköta sig, så att borgen icke blir farlig. Och så går du ut till herrgården, ja —

”Och när jag kommer hit, så säger herrn eller frun på godset åt mig så här: det är gott, min vän; jag ser, du har borgen. Men vad är du för'n en? icke kan du, som är karl, sköta kor, mjölka och sila? Är du gift? Då svarar jag — nej säg, huru skall jag nu svara, Greta?”

Å alltid kan man hitta på något att svara på det, förstår jag. Men, Anders, det säger jag dig — avbröt hon och bytte hastigt sitt utscende till allvar igen — det säger jag dig, försiktig skall du vara! Gör icke upp arrende någonstans, utan att först se dig väl om i ladugården. Det är bäst, att du nämner för mig, så jag själv får gå ut och se på korna.

”Det begrips, att du skall se på, Greta. Det är du, som skall stå före alltsammans. Utan dig skulle jag icke vilja hava göra med en kalv en gång, mycket mindre med ett dussin kor eller hela tjoget.”

Tjoget? utbrast hon. Nej, vackert, vackert. Vi skola icke tänka så stort i förstningen. Icke flere än sex eller åtta kor till att begynna med; det är allt nog. Vi skulle kunna råka i olyckan, om vi arrenderade en sådan svärmängd, och komme fast för betalningen utan att alla mjölkade friskt. Nehej du.

”Huff! det skall gå”, utropade Anders, bröt av en asp-lövsgren och slog omkring sig i luften. ”Jag tycker mig redan se i tankarne, huru du åker in i staden, skindan full med kopparflaskor, stora blanka, och mjölk uti de flesta, men grädde uti en! nam — namnam! Och så kom-

ma de alla kring skindan och ropa på Sköna Margret! Sköna Margret! Ty henne vilja de alla se, hejsan! och de köpa mjölk, så de kunna spricka, och betala tre skilling mera för var kanna, bara för hennes skull —”

Var icke rädd, så dumma äro de ej — sade hon och vände bort ögonen.

”Men när hon kommer hem om kvällen, stackare, så kallar jag henne bara Greta, jag, och —”

Hon sörjer icke ändå, kanske?

Med dessa ord slöto de tala om korna, och så gingo de tillhoppa in i staden.

KAP. IV.

Anders beser ett ställe; men Greta gillar det icke.

När Anders på en ledig dag ämnade sig till landet för att söka ett ställe, där man med förmån kunde arrendera kreatur, tänkte han: "vart skall jag gå? vem känner jag? jag kan få löpa genom hela Uppland?"

Han vandrade från lilla Badstugatan in på Holländargatan, och gick den i ända till Stjärnkikerbacken. Han tänkte sig ut genom Norrtull. Men ännu begrep han icke vart han skulle vända sig, sedan han väl kommit utom Stockholm. "Om jag bara kände någon bra person", sade han till sig själv, "en, som kunde giva mig anvisning på ett koarrende: det vore maffien."

Då han kom över Stjärnkikeriplanen till Bernhardsberg vid begynnelsen av Norrtullsgatan, såg han en bekant stå i porten. Det var själva Östman, vilken förut sutit som hållkarl på Rotebro; en ganska utmärkt man för sin villighet att skaffa resande hästar. Dessutom hövlig i hela sitt väsende, förståndig, och en behållen man. Han hade redan som hållkarl haft egna hästar och förtjänat mycket med dem genom skjuts vid Rotebro. Nu hade han flyttat in till Stockholm, hyrt rättigheterna i nedra botten på Bernhardsberg (ty i övra våningen hålles schweizeri), och fortfor likväl tillika att äga hästar, samt vann mera med

dem, än nånsin, emedan han nu använde dem att skjutsa ifrån Packartorget med, och betalningen för skjuts ifrån Stockholm är alltid grov. Vaxmyras-Anders kände Östman av gammalt, och visste vilken god rörelse han drev. Han visste också, att Östman, den tiden han helt nyligen bott på Rotebro, ägt bekantskap med hela herrskapsbygden runtomkring, så att han kände varest kor kunde vilja utlegas. Alla ställen, som vore att tala om i Eds, Fresta, Hanmarby, Vallentuna, Täby, Sollentuna och Spånga socknar, kunde han uppgiva. "Östman skall säga mig ett gott råd", tänkte Anders, nalkades den fryntlige mannen i porten och hälsade.

De började språkas vid. Nu var verkliga förhållandet, att Östman stod i begrepp att sälja sitt bruna sto, och redan gjort upp med en bonde från Ärvinge bortom Spång-Kista, vilken skulle lämna honom sin svart, med stjärn i pannan, och få trettio riksdaler dessutom, ty Östman ville lägga sig till allt bättre och bättre hästkreatur. Men Ärvingebonden hade icke vidare hörts utav. "Vill du nu rida, Anders, så slipper du gå och hinner fortare?" sade Östman. "Tag då min bruna märr och far till Spånga i mitt ärende: tag här ock med de trettio riksdalerna, som skola vara över åt bonden, och laga att du kommer åter med svarten ifrån honom, så skall du hava tack! Hör på vägen efter för din egen räkning, jag menar de kunde vilja arrendera ut korna på många ställen i trakterna; ja, som jag säger, hör efter själv."

Det var ingen liten hjälp för Anders att få rida. Så skulle han ock härigenom se vida betydligare ut, då han kom fram till ställena och anmälde sig som arrendator.

Nu går också berättelsen fortare. Näst innan Anders

kom så långt som till Silverdal, vek han från stora landsvägen av åt höger på småvägarne ned till Rådan, Kasby och Tegelhagen. På Kasby ville man den tiden arrendera ut sina kor, och begärde femtio riksdaler banko om året för stycket. Anders steg in i fähuset och såg på båsen; men han gick också ut igen.

Han ansåg sig nu hava uträttat sin sak, gladd sig åt vad Greta skulle tycka om Kasby, och fortsatte ritten framåt Silverdal, samt därifrån till Spång-Kista, som ligger straxt bortom, och så till Ärvinge. Här träffade han bonden, som bekände att han gjort rätt illa, i det han icke hållit sitt löfte och genast kommit in till Östman med svarten. Lång-Anders tog tillfället i akt och begynte modigt läxa upp mannen för att han brustit i ordhållighet. Följden blev, att han prutade ned honom fem riksdaler i handeln, så att han bekom svarten blott emot tjugufem riksdaler och bruna stoet. Så red Anders åter till Stockholm, med en äkta glad uppsyn.

När han steg av hos Östmans vid Bernhardsberg och lämnade honom de vunna fem riksdalerna, kan man begripa att han fick beröm, och svarten själv erhöll knappt flere goda ord, oaktat han var en ståtlig häst där han stod med sin stjärn och alla fyra fötterna vita. Då Anders gick, sade Östman: "kom till mig emellanåt!"

Så fort sig göra lät, underrättade Anders sin Greta om huru han ridit och haft muntert, samt sett på Kasby med kor och ladugård. Nu började Greta förhöra honom, men fann att han om saken hört efter ingenting vidare, än blott att arrendet skulle bliva femtio i banko för kon. "Det är allt mycket", anmärkte Greta; "men herrskaperna taga så högt här nära Stockholm. Det är för nära, vet du, Anders.

Vi måste söka oss om litet längre bort. Men att du icke gick och såg på beteshagarne! och icke frågade huru många lass hö de släppa till över vintern och huru många tjug halm! Nej, jag måste själv ditut, det ser jag."

Anders rodnade och bekände, att han icke riktigt förstått kosaken ännu.

"Ja bättre begrep du uträtta åt Östman, det är visst", sade Greta och skrattade. "Jag måste ut och gå till Kasby om söndag", slöt hon.

Anders tog avsked och gick ifrån henne helt skammandes. Han nalkades sin Bastugata, men vid hemkomsten upprepade han för sig själv: "gå skall du icke, Greta, det blir jag man för."

Lördagsaftonen gick han upp åt Bernhardsberg till Östmans och vart väl emottagen. Vid undfägnaden såg han så ledsen ut, att Östman frågade honom om alla getterna lupit bort ifrån honom. Nej, sade han, men — och därpå började han omtala hela sin historia och huru dumt han uträttat åt Greta.

"Hör du, Anders, jag vet ett råd", svarade Östman. "Kom hit i morgon, så skall jag hava häst och åkdon i ordning. Det passar bäst, att 'Sköna Margret' åker ut till sitt koarrende, tror jag; kom, som jag säger, klockan — ja, huru pass dags du vill."

Lång-Anders strök icke blott sin högra lugg bakom örat, utan även den vänstra, han bugade sig för Östman, och gladare har aldrig någon människa gått hem till Lilla Bastugatan, än han denna lördagskväll.

Nu vart om söndagseftermiddagen stått hos Greta, när hon fick höra, att hon skulle ut och åka. Ganska lätt hade Anders kunnat föra Östmans åkdon ned till Holme-

lins att hämta henne där hon bodde. Men Greta förbjöd det. Det ser sturskt ut för fru Holmelin, det vill jag icke! men så skall du ock veta en annan sak, Anders. Det är bäst att ingen spörjer våra tankar, innan vi hava stället avgjort, och affärerna klara. Jag kan få baraste förtret hos fru Holmelin; hon vill icke gärna släppa mig ifrån sig, det vet jag. Märker hon, att jag åker ut så där, men kommer igen och intet ställe kunnat skaffa mig, så torde jag därav få mera ont än gott i vinter. Ty det ser icke golikt ut att fara så. Och börjar hon hålla mig för skral, så blir hon aldrig för nådig.

Fördenskull åkte de icke ifrån Oxtorgsgatan, utan gingo därifrån till fots, klädde i sina bästa, vackraste kläder. När de anlände till Östmans, måste de först litet in på kaffe, ty så dags var det; och under tiden lät Östman spanna svarten för en ypperlig fjäderkärra med röd pinnstol och dyna.

De rullade ut genom Norrtull; och när de kommo förbi Haga grindar, tyckte Anders att han aldrig i sina dagar mått så väl; ty han hade ej nånsin förr kört för Greta. Hon tänkte mindre på detta. "Vad sitter du och grundar så mycket på?" sade Anders och vred sig åt höger mot sin åkkamrat.

Jag tänker på, att det icke just kunde vara stort värt att taga Kasby, svarade hon.

"Så! hur så?"

Jo, jag tror det blir oss för dyrt där. Jag är rädd det är också för grant byggt på Kasby. Jag skall säga dig, Anders, du torde liksom vilja lägga dig till schäs, kanske, för att åka med mig —

"Ja minsann — det vore rart!"

Nej, nej. Du skall hålla lagom av mig, Anders: och så är du liksom litet för galant ibland. Vi hava icke medel därtill; men jag fruktar, att om vi komma till Kasby, vill du vara litet bortför som en halvherre —

"Fy då! Greta."

Nå Gud ske lov att du säger så. Ja, jag vill då se på Kasby. Men annars har det fallit mig något bättre in, som tyckes mig vara klokare.

"Klokare än Kasby? det vore nog!"

Du skall veta, mången har gått under på koarrenden, och det måste vi akta oss för. Men jag skall berätta dig varav det kommer. När en är fattig, så har en icke rygg att stå ut med stora knäckar.

"Så mycket begriper jag, Greta. Men icke lönar det att vara för mycket rädd av sig."

Mången har blivit lurad i arrenden på det sättet, fortfor hon, att han emottagit en hel hop kreatur och skolat betala sina femtio i banko för stycket, utan nåder; men så hava de flesta korna varit gall, och han begrep det icke när han tog emot dem. Det var dumt. Eller ock voro de mjölkkor, men starkt i avtagande med mjölkningen, eftersom kalven fordrar mycken invärtes näring, så att de snart måste läggas i sin, och arrendatorn sitter där då likaså tomhänt. Vad säger du om det, Anders?

"Ja, det var en sak!" utbrast han förskräckt.

Då menar jag det hjälper icke att draga stråke på fiol, som du så mycket älskar. Fast jag nog också tycker om dans, det bekänner jag: men vi måste först hava kor, som duga, och sedan dansa.

"Så! hoppсан svarten!" slöt Anders. Därmed började de bäge skratta och åka fram med friskt mod. När de

anlände till Kasby, stego de ur schäskärran med mycken högtidlighet, och Greta bad Anders icke visa sig alltför munter. "Å, jag skall nog hålla mig muskig under ögonen", lovade han.

Sedan de inkommit och hälsat, sade de sitt ärende och fingo tillstånd att gå till fähuset. Nu blev det Greta, som steg in först, och hon begynte föra ordet. Hon talade icke mycket om sänder; men det hon sade, var allvarsam, klokt, visserligen hövligt, men icke utan sin lilla skärpa emellanåt. Folket på Kasby började få aktning för denna ko-arrendatorska, och de vågade sig icke på att fördölja något, även om de känt lust därtill, vilket de likväl icke hade i sinnet, emedan de voro hederliga.

Greta gick ifrån ko till ko, och gjorde en sträng undersökning. Det kan man vara säker, att hon tog reda på mjölkådern och mjölkhällets läge framme vid revbenen på vartenda kreatur. Korna började småråma på det där vänliga och angenäma sättet, då de förnummo ankomsten av en person, som förstod sig så väl på dem; ty kor märka och begripa ofta mer än någon tror. Greta sökte efter att få se utstående bogar, vilket alltid är ett så förträffligt tecken till goda kor; men beklagligen fann hon endast två med sådana. Hon sade ifrån härom; men Kasby-herrskapet ville gärna slå bort talet om bogarne. Det betyder ingenting! försäkrade man; men Greta vände sig undan med en slug blick. Nu gick hon till hornen och började räkna ringarne på dem. "Skönast att få äro de kor", anmärkte hon, "som hava sina fyra eller fem ringar på hornen; de hava då burit fyra eller fem gånger, och stå i sjätte eller sjunde året; den åldern likar jag bäst. Jag ser ej många sådana kreatur här hos herrskapet. De flesta

visa tolv, tretton, till fjorton ringar; de äro mig ena gamla häxor. Och varje år kon varit gall, äger hon ingen ring på hornet. Det kan hava hänt dessa kräk flere gånger, och så torde de till sluts vara bortför femton, sexton, sjutton år gamla. Det blir mig en för hög ålder att arrendera."

Kasby ladugårdspiga, som stod på sitt herrskaps bästa, inföll med en vresig röst: "det måtte jag säga! en ko kan göra skäl för sig till aderton år."

Hon kan så, ja. Så där någorlunda. Men märk, att då är det ock snart slut; och var skall man sedan bliva av med henne?

"Hos slaktarn, vet jag."

Ja, bjud man ut gamla, skräna kor, får hon se själv. Gammalt kokött är segt, min vän lilla; och i staden tuggar man hellre ungt kvigkött. Pålagda sin-kor, ända till i tolfte, trettonde året, det blir en annan sak. Om de äro feta, förstås, kan slaktaren bjuda bortåt sina sextio riksdaler för en sådan; men då skall kon vara mycket fet, säger jag, och därtill fordras att giva henne ett halvpund mjöl om dygnet och ett halvpund hö; det blir dyrt.

"Magra kor äro bättre, än feta", utbrast ladugårdspigan, "det vet jag bäst."

Ja, till att mjölka, så länge de det göra, äro magra kor ypprare; men icke till att sälja åt slaktaren, si. En mager gallko vill jag icke veta utav. Men låt oss icke vidare tala härom, sade Greta, och vände sig bort. Nu skulle jag undra hurudant foder här gives på Kasby? Huru mycket består åt arrendatorn för kon över vintern?

"Tre lass hö, efter trettio lispund på lasset, samt långhalm efter behov. Och sommarbetet är yppert."

Nå därom säger jag intet; det går an, svarade hon. Men gröpe måste väl ock fås till sörpen?

"Gröpe lämnas två lispund för kon på året."

Det var litet. När en rör ihop agnar och vatten, så bör en åtminstone strö tre nävar gott gröpe därpå, annars blir sörpen svag, och jag håller icke av pjask åt mina kor. Men ursäkta frågan än en gång: av vad slag är höet, som fås till kofoder?

"Sådant, som växer på Kasby."

Nå det begrips. Men mängen är elak nog, att behålla all hårdvallen åt hästarne, och endast bestå sidvall och starr åt korna, stackare. Det vill jag icke vara med om för min del. Växa här nässlor? dem mjölkar man gott av. Kan man få någon klöver?

"Nej."

Så. Nog ser jag där borta i hagen strån efter smörblomster, och dem äta kor icke ogärna, när det bär åt. Mjölken blir därav gul och smöret även gult, ifall man tjärnar. Det tyckes icke illa om till bordsmör i Stockholm. Men, jag undrar, kanske får arrendatorn ingenting av gräset där i ängshaget?

"Den där biten hör icke Kasby till."

Så. Men här finnes kanske potates att bekomma? Kor älska den födan, och mjölka därav. Färsk potates är allt farlig, och gröna potatesknoppar rena giftet; men bär man sig aktsamt åt, så — fast här finnes väl ingen?

"Jo visst, men den säljes i staden. Koarrendatorn kan köpa därav som en annan."

Men gives honom intet potatesland?

"Jo, en täppa till husbehov, men icke för ladugården."

Så. Har svarten vilat ut nu, tror du, Anders, att vi kunna fara utav?

Ja, nog är han morsk, svarade Anders. Därpå neg Greta mycket hövligt till avsked från Kasbyherrskapet. Gärna skulle man hava velat hava henne till arrendatorska; ty en människa, som höres nogräknad vid överenskommelsen, plägar sedan vara ordentlig med betalningen, då däremot en slarv lätt går in på allting först, men efteråt icke gör rätt för sig. Man krusade därför för Greta, och ville ej så kort och tvärt se henne fara. Man lät förstå, att villkoren kunde väl ökas på litet, om så vore. Även bör icke nekas, att man gärna har hyggliga personer till arrendatorsfolk; och Anders såg så flink, Greta så trevlig och vacker ut, att man ville behålla dem. Till en början bjöd man dem in på aftonvard, innan de åkte.

Men Greta blinkade åt Anders att neka. Att äta hos folk, som man köpslagar med, är att taga på hand, och sedan står man där till hälften bunden, var hennes ordspråk. Anders visste det, bugade sig för herrskapet, och sade: "vi måste ännu åka och se på ett par andra ställen."

Det var förargligt, tänkte Kasbyherrskapet. Man slog nu fram, att arrendatorn möjligen kunde bekomma en egen del av åkern till potatesplantage.

"Men fås här mjölkhäst?" frågade Greta.

Ja, foder åt mjölkhästen gives för intet; det är klart. Men själva hästen måste arrendatorn anskaffa.

"Än mjölkkärra? och kopparflaskor?"

Allt sådant kan lämnas. Fast det är givit, att vid arrendets slut måste det återställas i brukbart skick.

"Detta låter icke illa", sade Greta; "allt kunde synas bra, om endast själva korna vore likare. Farväl, mitt herrskap!" slöt hon med en artig nigning och en fin blick.

De åkte av. När de kommit bort, sade en av Kasby-folket till en annan: "vem var den vackra människan? jag tycker mig hava sett en skymt av henne förut på torget? är det icke hon, som de kalla Sköna Margret, och som förut sålt kvastar åt andra, men nu tänker sopa in pengar åt sig själv?"

KAP. V.

De åka till Hårsby och Skansen. De få allt såsom de behöva.

Medan de ägde den hederliga Östmans sköna kärra att åka uti, tyckte Greta det vore bäst att fara vidare och se på. "Ja låt gå!" svarade Anders; "men vet du, du är för rädd av dig, Greta. Om en skall bekomma något, så måste han våga på; vi skola icke vara alltför nogräknade med korna."

Det hörs på dig, att du icke vet vad det vill säga att komma i skuld, svarade hon. Du skulle hava hört och sett vad jag stundom sett med gråtande ögon hos fru Holmelins svägerska. Nej, Anders, du må gärna kalla mig en tjurskalle emot korna, men jag säger dig, att jag vill hava litet och nätt, hellre än se kläderna pantas. En är säll nog, när han kan vara hjärteligen förnöjd med sitt, och det räcker längst. Huru litet hade icke min syster Katrina till en början, och huru rart ser det nu icke ut på Grimstahamn, som var ett sådant näste? Nog är det rätt att vara modig, när det gäller; men en måste ock vara försiktig, då det behövs. Vi skulle kunna stå oss ganska gott, om vi allenast finge fem, sex kor, som mjölkade sina två, tre kannor om dygnet, och vi icke behövde giva ut stor lega för dem. Det är just det jag nu betänker, och

jag vill hitta på något sådant, att vi i början bekomma små utgifter, men tämmeliga inkomster. Och du skall få se, att Gud välsignar arbetet, så att det lyckas; ty i veckan, som var, drömde jag en natt, att syster Katrina kom till mig med lilla Kalle och skänkte mig en bok med så granna blad, där en hel ko stod avmålad, och kon hade fyra ringar om hornen, det kunde jag tydligt se, som betyder att hon burit fyra gånger, och det är uti bästa, skönaste åldern. Allt skall gå, Anders, bara du nu gör, som jag vill.

Under det de åkte vidare, började hon tala om hela sin mening. Greta hade bekantskaper bortom Silverdal i Kummelby- och Härshytrakten, och bad honom köra ditåt.

Vid Skogstorp, straxt norr om Silverdal, viker en liten biväg av på höger hand ifrån stora landsvägen. Denna stråt löper förbi Hedvigsdal till Lill-Härshby, och slutligen åt Skansen, det skönaste ställe med de vackraste beteshagar vid sjön Edsviken.

De foro upp vid Lill-Härshby, där Greta kände Jan Jansson, och visste något om den gubbens ställningar. Han var en utmärkt man, rökte skinkor åt otaliga hushåll i Stockholm, såväl som på landet, och kallades allmänt Fläskkungen. Den gubben fick likväl för rökningens skull allt mindre tid med sitt jordbruk och sin ladugård. Han var också just på väg, att mot avträde lämna bort sina återstående arrendeår på Härshby åt honom på Hedvigsdal, vilken åter ämnade begagna detta till underhåll av hästar, med vilka han ville draga in stora penningar genom Stockholmskjuts, såsom folket i Kummelby och hela denna trakt mycket brukar. Greta hade hört om saken och tänkte: "nu undrar jag just vart Härshbykungen vill göra av sina kor på vintern?"

Man har icke så lätt att med fördel få sälja kor framåt hösten, emedan mången har ont om vinterfödan och rädes att lägga sig till boskap då; däremot betala de sig väl mot vårens slut, den tiden man släpper på bete. Jan Jansson ägde flere förträffliga mjölkkor. Han tyckte det skulle vara synd att sälja dem för rampris eller låta dem gå till slakt, då de nu gävo mjölk som bäst. Men att föda dem själv över vintern på Härshby, kunde han icke, sedan han kommit överens med honom på Hedvigsdal, vilken, åter, behövde allt fodret åt sina många påtänkta skjutshästar.

Jan Jansson vart därföre icke ledsen, när Anders och Greta tillbjödo honom att taga hans sex kor, emot att föda dem kostnadsfritt, samt ställa full borgen för, att han om våren skulle återfå dem vid lika hull. Visserligen behövde gubben först tänka på saken. Men såsom han var en änking, tyckte han i alla fall detta skulle bliva en fördel; efter han då icke vidare behövde hålla någon person att sköta korna, och han själv odelat finge överlämna sig till det, som han mest älskade och förstod här i världen, nämligen att röka fläsk.

Så hade nu Greta sina sex kor, för ett halvår, utan annan betalning, än blott att föda dem. Det var bra. Men mycket återstod. Varifrån skulle de få till livs? Man beslöt att åka till Skansen.

Med Skansen var det så, att förnäma och rika herrskaper från Stockholm, det ena efter det andra, brukade hyra det till sommarnöje av egendomsägaren på Edsberg. Men den, som nu höll Skansen, hade hela sommaren varit bortrest och ingen boskap haft under tiden, så att allt hö låg i behåll. Här om hade Greta hört talas och tänkte: "jag undrar vad de där vilja med sitt kofoder över vintern?"

Gårdsdrängen Niklas, som vaktade Skansen, var en förnuftig man och underrättade dem med nöje huru allt stod. Han trodde att hans herrskap rätt gärna för en liten penning skulle sälja allt det inbärgade fodret, efter det visserligen icke själv nyttjade sådant. Likaledes stod fähuset obegagnat. "Och vad boningsrum vidkommer", menade drängen småleende, "så ämnar jag för min person flytta vid instundande mikaeli; ty här behövs just ingen käft när snön kommer, och jag leds att sitta allen. Alltså måste ni väl kunna erhålla den här kammaren och köket bredvid, om ni vill", slöt han. "Snygga och varma äro rummen nog, fast spisen behöver lagas och spjället har fallit ned."

Saken slöts så, att Niklas Jönsson, som var av samma muntra lynne som Anders, följde de åkande, till fots, ett gott stycke på hemvägen, ja ända till Silverdal. Han lovade vidtala den man i Stockholm, som hade hans herrskaps saker om händer, att han måtte släppa höet. Anders bjöd Niklas en aftonvardssmörgås jämte litet till. Greta såg detta med mindre nöje; icke för att hon var sniken om en sådan styver, men för att hon aldrig i sin tid velat hålla vid någon krog eller ett värdshusställe. Långt hellre for hon då ned till Damtorp och tog sig en kopp kaffe hos fru Pettersson: denna härliga, ursprungligen i Finland födda gumma, som visste att koka det bästa kaffe på två mils avstånd runtomkring hela Stockholm.

Men Greta tänkte, då hon såg Niklas ihop med sin Anders: "jag måste tåla litet så länge, om han bara kan skaffa oss kofodret! och boningsrummen!"

KAP. VI.

Fru Holmelin gör stora svårigheter. Herr Holmelin vill hålla bröllof.

När de återkommo till Stockholm, stego de av hos Östmans och tackade för åkdonet; ty de ville icke köra ända hem, på det icke bryggarens och Holmelins måtte tro dem anse sig, såsom dräng och piga, så förnäma, att de ej mäktade gå till fots i sina egna ärenden.

De vandrade tillsammans, och när de hunnit till Adoif Fredriks kyrka, i vars trakt Anders bodde, gingo de över kyrkogården, för att komma så gärna den vägen in åt lilla Bastugatan. Greta stannade vid en av de stora gravstenarne, och Anders måste också hålla med gången.

Där syntes nu ingen vidare till omkring dem, och Greta ställde sig och såg så länge på Anders, att han började förvånas.

Slutligen sade hon: "nu stå vi på vägen; skola vi våga att göra ett förmätet steg?" Hennes ögon skeno i detta ögonblick på ett besynnerligt sätt; hon var så innerlig till mods, att hon tycktes nära tårar. Hon fortfor: "vi hava bägge två rätt goda tjänster, Anders; skola vi våga lämna dem och kasta oss i armodet igen? Ty det är säkert, vet du, att det blir bistert för oss i början, och kanske länge nog."

Å strunt.

"Lovar du mig då", fortfor hon, "att hålla i dig som en hel karl, och icke bliva snäsig, fast du får litet till födan emellanåt, och mycket till sysslan?"

Jag? svarade Anders, jag har nu ätit upp mig hos bryggaren, så att jag kan svälta och leva på blotta hullet, om det vore ett helt år. Greta, jag är viss på, att efter en tid skola vi få allt ganska ståtligt. Det vore väl besynnerligt, om icke du och jag skall bliva rika? Jag kan aldrig tro annat.

Greta runkade på huvudet, men log likväl med nöje åt så oförskräckta tankar.

De talade mycket mera vid gravstenen; men allt behöver icke nämnas. Sist skildes de här, ty Greta ville icke gå med honom till bryggarens port. Hon nickade adjö.

Verkligen gick det icke så, att den hederlige bryggaren skrev borgen för sex kors värde, utsatt i penningar efter sextio riksdaler stycket — som är mycket nog, men Härsbykorna voro sköna, stora och av skåniskt slag. Så högt förtroende hade Anders vunnit hos sin herre; ty oaktat denne hört drängen säga glada ordstäv emellanåt och ej kändes så sur till lynnet, som åldrigt och erfaret svagdricka, hade han likväl tillika funnit honom mycket redbar, klok och rask i alla göromål. Du skall icke bedraga mig! slöt han, när han gav sin dräng förskrivningen. "Nej, herre, om jag det gör!" svarade Anders. "Och aldrig skall jag glömma herrn, det kan han lita på."

Egentligen kunde varken Greta eller Anders med pock bliva lediga ur sina tjänster; ty såsom de vid rätta uppsägningstiden ännu icke visste av huruvida de kunde komma eget hem till hösten, så hade de ej heller kunnat

säga upp då. Men bryggaren gjorde inga svårigheter, efter han en gång beslutit att hjälpa sin dräng. Hos fru Holmelin vart det värre. Hon höll på att bliva stött, och frågade Greta, om hon gjort henne något förnär, efter hon önskade flytta? Är det tacken, för att jag hållit dig så väl och varit hygglig i över tu år? sade hon. Greta neg mycket ödmjukt och beskrev huru allt vore i ordning. När hon slutligen omtalade, att hon skulle stå brud, utbrast Holmelinskan: nå det tycker jag om! — "Ja, söta fru", svarade Greta, "visst är det så; men var och en vill en gång bliva sin egen, och jag tänker också hålla kor med min man. Men det beder jag frun, att fru Holmelin ville komma ut och hälsa på oss, när vi fått allt bra; och jag skall i all min tid tänka på frun, som gjort mig så mycket gott och sist skänkte mig ett helt nälbrev till midsommar!"

Frun tystnade och tänkte: nånå, jag har alltid sagt Holmelin detta. Jag undrar icke så mycket över att Greta vill sin väg, ty hon kunde nog förtjäna något mera än blott ett gott bemötande: och vad har hon fått? Men vi hava icke råd! Efter denna betraktelse kom hon till förtroligt samspråk med sin forna piga, vilken hon begrep stå på vägen att bliva fru. Ty, tänkte hon, skall Margret arrendera kor, så skall hon också kalla sig fru arrendatorska, det är säkert. Det är då bättre att vi skiljas som vänner nu, än som ovänner nästa vår, och jag har alltid funnit att man har åtminstone något gott av vänskapen. Så gav hon Sköna Margret lös, och hon fick lov till flyttningen. Fru Holmelin slöt med en vacker fråga: Vad skall jag säga, när vi råkas i jul? Fru Anderson eller fru Andersin?

Jag hoppas frun skall få säga: Mor Greta på Skansen, svarade flickan. — Och så vart samtalet slut för den gången.

Niklas Jönsson hade under tiden icke varit glömsk, utan kom efter några dagar till Anders med det besked, att han kunde få både foder och rum på Skansen, blott emot att han ville ansvara och se efter stället för vintern, samt hugga upp trettio famnar ved åt herrskapet. "Så får ni ock bliva skrivna där som statfolk", slöt Niklas. — Gott! svarade Anders, det går jag in på. "Ja", tillade Niklas, "vad ansvaret för stället vidkommer, så tror jag det icke blir farligt att Skansen sjunker vintertiden."

På sådant sätt fingo de bägge allt, som de behövde. Och herr Holmelin hade alltid tyckt så mycket om Margret, att han ville hålla bröllopet åt henne; såsom herrskapet ofta bruka åt sina pigor. Men Greta tackade och svarade, att hon helst tänkte stå brud på Stenhugget hos sina gamla föräldrar, och att hon ville dansa i sällskap med Edsflickorna den aftonen.

KAP. VII.

Mor Katrina samtalar med sin syster.

Dagen efter bröllopet, då Anders Andersson från Vaxmyran och Greta satte sig i kärnan såsom ungfolk, åkte det hederliga och välbehållna torparfolket från Grimstahamn, Johan och Katrina, med sin sväger och svägerska, för att följa dem till bo och önska dem lycka på Skansen. Allt var här uppstädat så gott som ske kunde. Härshby-Jan-Jansson hade ditfört sina sex förträffliga kor, vilka redan råmat ett par omgångar i sina nya bås och därigenom välkomnat varandra. Gubben stod själv i porten och väntade för att emottaga ungfolket. Han ville första dagen vara som far på stället. Han hade också mycket nära dit från Lill-Härsby, och ända därhän gick han, att han lade av tvenne skinkor, rökta på yppersta vis, för de ungas räkning. Niklas Jönsson tog skinkorna om händer; och såsom han var den, vilken å Skansherrskapets räkning skulle avlämna rummen åt arrendators, så beslöt han att på sitt bord möta de anländande med ett litet välment hemkomöl. Niklas var ogift och dessutom icke förmögare än statdrängar bruka; nog kunde man i alla fall få hem litet smått ifrån Silverdal.

Frampå förmiddagen hördes fyra kärrhjul rulla i den vackra björkbacken, som leder upp till Skansen. Johan och

Katrina åkte i den ena karran förut, och stego utav vid drängbyggningen. Straxt efter kom arrendators. Gubben och Niklas Jönsson, på ena sidan, Grimstahamnsfolket på den andra, togo med öppna och vänliga armar emot Anders och hans Greta, som i dag såg så fryntlig och vacker ut, att aldrig hade hon bättre förtjänat det namn, som man givit henne på Hötorget. Man steg in.

Efter den välsmakande, fast tarvliga frukosten, gingo alla fyra karlarne ut tillsammans för att se sig omkring på hagarna och annat. Bägge kvinnorna stannade inne på tu man hand.

Mor Greta på Skansen, som alltid varit av ett muntrare sinnelag och ej så snar till tårar, som hennes syster Katrina i ungdomen, beskrev med stor glädje och ej utan skämt huru rart hon hoppades allt skulle bliva; och hon visade henne sina saker och kläder. Men slutligen sade hon: "Du min syster, som är äldre, och länge försökt att hålla hushåll, råd mig nu huru jag må ställa till, för att hava roligt och göra allt nöjsamt åt oss bägge i vårt bo?"

Mor Katrina från Grimstahamn såg på sin syster med vackra ögon. Därefter svarade hon milt:

"Det vet du väl, syster min, att aldrig skall du vinna glädje här på Skansen, om du sätter din häg till att vinna nöje.

Gör blott dina sysslor flitigt och eftertänksamt, en så rask människa som du är. Håll mycket nätt i rummen, håll gott åt korna, så att de lyckas väl för eder, och giv Anders intet skäl till harm; då skall du få nöjsamt, utan att vidare tänka därpå.

Sorg kommer nog: sätt då din lit till Gud och tvivla aldrig om utgången. Lagg dig aldrig att somna utan tack-

sägelse, och stig ej heller upp utan en bön till Honom, så skall du känna nöje omkring dig, utan att vidare tänka därpå.

Snäs icke tiggaren, när han anländer i regn och blåst, men akta dig att hysa tjuvar. Var barmhärtig mot fader- och moderlösa barn, och dem du icke själv kan taga, så gå till folket i bygden och tala, att de må hjälpa dem. Intet korn gives åt den rättskaffens fattiga, som icke vänder sjufalt tillbaka; och du skall känna nöje omkring dig, utan att vidare tänka därpå.

Bliver det så, att Gud giver dig barn, så håll dem snygga och täcka. Tukta dem ej med hårda ord, utan håll dem blott jämt i en stadig ordning, så att lydnad blir deras första lust och ett gott skick deras vana. Lär dem att göra gagn och leka efteråt: lär dem att läsa högt för dig, medan de stå vid ditt knä, såsom jag gjorde hos mor Lisa; så skall du känna ett nöje omkring dig, utan att du vidare tänker därpå.

Tycker du att Anders vill roa sig för mycket, som nog hans häg står till, och att han vill vara litet som på herr ibland; så akta dig att snäsa honom i den stunden. Men gör vackert åt honom här i rummet: och fattas dig något därtill, Greta, så skall du få till en början av mig. Låt Anders hålla ett samkväm hemma och bjuda någon till sig på en ledig stund, då han har råd. Efter det lyster honom, så låt honom spela fiol en kväll ibland, och lyssna på honom du. Men då du ser honom vara bleven som mildast, tala då till honom om allt vad som behöves, och huru han bör skicka sig. Så skall du böja honom till förnuftet, och I skolen bägge känna nöje på jorden.

Mest må du förmana Anders, att han tänker på ett; om

det så går, Greta, att du får söner. Laga att han låter undervisa dem, att de kunna hantera sig själva, förstå ett yrke och ej bliva otymplige. Finnas de en dag kunnige, så skola de föda sig med äran och göra var man rätt, som är det bästa. De skola då älska eder och hela detta land, där Guds nåd gives åt honom, som vill vara ärlig och kan sin sak. Men nöd kommer över den arme, vilken intet vet och ej kan värja sig emot orättvisan. Då slocknar ock all glädje ut.

Får du döttrar, min syster, så lär dem, att flit är högsta nöjet; och allt vad de utföra väl, det ökar vänskapen hos var människa, som ser dem. Det är icke lätt gjort att draga sig fram och leva. Men ej må man sörja vidare, än att var dag sätta i verket vad man skall och låtsa som intet vidare funnes: då hinnes allt, då kännes ingen lott just tung, och veckorna gå som dagar. En klok omsorg må därför icke fattas; utan en sådan skall vara, sträng och noggrann för året i det hela, att intet försummas på sin rätta tid, utan lyckas. Men det är ett vist ordspråk, som säger: 'att omsorg är icke sorg'. Ty den som har omsorg, han slipper sorg; och så skall du finna nöje omkring dig, min syster, utan att du vidare söker därefter."

KAP. VIII.

Åtta månader på Skansen.

Anders bodde på Skansen med Greta ifrån oktober till och med maj, och de hade sex kor. Men de behövde häst och kärra att köra in mjölken till torget med, och mjölkflaskor dessutom. Ävenledes behagsting och något kökskäril. Nu var det gott, att Anders lagt ihop all den penninglön, han bekommit hos bryggaren, och som han icke behövt till kläder. Den förslog dock ej till någon god häst och en ny kärra. Anders sade till sig själv: "en krake kan jag få för en lappris-styver, men så har han ej sedan något värde. Ett skräp till kärra likar jag icke heller." Alltså gick han över till Spång-Kista, där herrn höll flera hästar över vintern, än han just behövde; och Anders kom så överens med honom, att få, emot borgen för hästens och kärrans värde, begagna dem till våren; men därför skulle han hugga upp tjugo famnar ved på deras utskog. Så behöll han sina penningar för detta; men använde dem i stället till husgeråd, kokkäril, knivar, yxor och sådant. Greta köpte till mats åt dem för de första veckorna, innan de kunde komma sig i ordning, samt flaskor och mjölkbunkar, för den lön hon under åren lagt ihop. Dock kunde mjölkflaskorna endast bliva av träd.

Så gingo dessa åtta månader mest på lån; men detta lån var dock utan ränta. Anders hade största görat med

att hugga upp veden, först trettio famnar för fodret, och så tjugo för häst och kärra. Men såsom han högg sin ved när han ville, blott betinget utträttades, så ställde han sitt arbete så, att han var hemma och såg efter kor och hus, den dag Greta åkte till staden; men då hon satt hemma, gick Anders till skogen. Alltså hände, att de sågo varandra knappt oftare än mornar och kvällar.

Men mjölken slog väl till spans. Två kor mjölkade, när de togo emot dem, fyra kannor om dygnet, det gör åtta; två blott tre kannor, gör sex; och två allenast två, som är fyra: summa aderton kannor om dagen. Det vart penningar utav. Såsom Greta for in varannan dag, fick hon tre slag att sälja. Först den mjölk, som hon mjölkat och silat aftonen förut och morgonen samma dag, resan skedde; den var således oskummad, ehuru den skilde sig i kvällsmjölk och morrosmjölk, i sina olika flaskor; och ficks på hösten för den tolv skilling ända till plåt på kannan. Sedan, åter, det slags mjölk, som hon erhöi av korna aftonen då hon kom hem från resan, och morgonen på den dagen hon satt hemma: denna skummade hon och tog grädden utav; alltså medfördes den sedan till torget såsom skummad mjölk, efter åtta skilling till tolv. Slutligen grädden, som gick till hela åtta skilling kvarteret, och såldes så. Ty få människor i livet köpa grädde kannals. Varje kväll, som Greta gjort stadsresa, räknade hon ihop sina penningar och lade i en låda till veckans slut; ty i staden köpte hon icke upp någon styver av detta, att icke summan skulle plöttras bort och hon ingen reda därpå kunna hålla.

Många veckor hade hon sålt sina femtio kannor oskummad mjölk, som gick nära till femton riksdaler: därtill

lika mycken skummad, som steg till tio riksdaler: samt grädde jungfruviss, allt sammanlagt för minst tio riksdaler. När hon lade ihop dessa tre slag, fick hon trettiofem riksdaler för veckan. Fram emot jul stego priserna på mjölken mycket, i synnerhet själva julafton, trettondagsafton och tjugondagknut: det blev verkliga glädjedagar på Skansen, ej allenast för den sköna helgens skull, utan för att Anders och Greta då började se, att det skulle dagas för dem.

Somliga kor började väl mjölka mindre fram på nyåret och våren; men så steg däremot mjölkpriset betydligt vid den tiden, då man började köra i åkern till vårbruk, och mången icke längre har att giva sina kreatur äta. Anders och Greta ägde alltid foder, och de logo varje gång de stego in i sitt fähus. Det var ock en lycka att korna voro av den färg, som trivdes bäst på stället. "Detta låter visst som bara ett skrock", sade Greta till Anders en afton, då hon smekte "grevinnan" över bogarne, och Anders skiftade ut höet i båsen. "Men", fortfor hon, "det har jag märkt med säkerhet, att bruna kor med vit bringa trivas i somliga ladugårdar, och svarta i andra. Är icke det besynnerligt? Men det kan ingen hjälpa. Gudskelov, att här på Skansen trivas röda som bäst, vi som ej hava några andra." Ja, svarade Anders och plockade bort toteln ur sitt yviga hår; det må jag veta; på Vaxmyran hade vi en grå skällko, som klev ned sig i kärret på Runsaskog, mot Lövsta, och där trivdes hon så, att jag blott såg ena hornet efter henne ovanom gyttjan, fast mor min sade att hon såg bägge; men kon kom aldrig upp. "Nå ja! det var då att trivas för väl", svarade Greta skrattande, och så slöt samtalet den gången.

Av de penningar, som Greta inbragte från staden och som mången månad steg till nära hundra fyrtio riksdaler, togo de så litet som möjligt. Ty skulle icke detta göras till en kassa, varmed de ville stå på egen grund, när Hårsbybonden skulle hava sina sex kor tillbaka? "Därföre må vi gärna vara litet hårda emot oss nu i förstningen: det gör intet." Så sade de åt varandra, åto icke alltför rart, men älskade varann dess mera.

Också behövde de icke taga mycket utav inkomsten. Ty så noga var icke all mjölken medräknad till torget, att ej hemma i bunkarne stod tillräckligt åt dem själva, jämte en smula åt katten. Anders inköpte småningom ett par tunnor potates från Kummelby och en tunna råg från Hårsby till mjöl. Så tog han hem en halvtunna sill och en fjärding strömming från Enbloms. Greta fick två små grisar till skänks från Grimstahamn, dem hon började lägga på i oktober: de kunde just icke bliva så stora till jul, dock hoppades hon, att de ville bliva svin till påsk. De stodo för sig själva i ett tomt bås, och trivdes mycket väl i lag med korna. Men de ville hava till födan. Anders köpte därför en tunna potates till; och sedan tolv pund gröpe att slå på sörpen åt korna.

Allt detta gick väl till pengar, men steg dock icke över femtio riksdaler. Huru väl mätte de icke? När Anders kom hem frisk och munter ur skogen, fast något trött; när han satte sig vid spisen hos Greta, som skämtsam och glad stod och rörde i potatesgrytan, då smakade en halv kaka bröd med god sill på, och en varm potates allt emellanåt upptagen ur grytan. Och dricka mjölk ovanpå!

Anders spelade ingen fiol under hela denna tiden. Sedan han fått henne till hustru, som han så mycket efterläng-

tat, och ett hushåll att arbeta för, hade han blivit mycket allvarsammare, men därjämte gladare innerst i hjärtat. Greta höll den seden vid makt, att aldrig drypa det minsta vatten i mjölken, som hon sålde. Därav hände, att hennes kärra på Hötorget blev ganska namnkunnig. Hennes skummade mjölk betraktade mången madam som oskummad; och hennes oskummade gick så nära grädde, att mången fru brukade den till sitt kaffe och te. Ändock ökade mor Greta ej sina priser, utan höll jännan med kamraterna på torget.

Flere bådo henne att hon skulle taga mjölkhus, för att lämna där ett visst kanntal mot ett lika pris, vintern över. "Jag kan icke gå ifrån hästen", svarade hon och nekade. Greta tänkte i sin själ: "får jag en gång en stor ladugård om trettio eller fyrtio kor, och kan hålla piga åt kärran, då blir det vinst att hava mjölkhus, för att bekomma jämn och säker avsättning för så mycket, och då går jag själv hem till dem såsom mjölkhustru; men nu så länge har jag bättre av utminuterungen."

Likväl bjödo många fruar henne hem, sedan hon slutat för dagen. Det gjorde de ej blott för att hon var så vacker och trevlig att tala med, utan för att hon skulle sätta av mjölk åt deras pigor, att hämta från kärran, och icke låta den gå bort åt andra köpare.

Mor på Skansen fick mången skön bomullshalsduk på detta sätt, och mångt härligt förkläde. Det visade hon, när hon kom hem, för Anders; men han sade: "jag undrar just, när någon tänker på att skänka mig en ny hatt?"

KAP. IX.

Det stora livet.

Året därpå, när våren kom, och bonden skulle hava igen sina kor, ställde Anders och Greta till på ett annat sätt.

Emedan de ingenting behövt betala i lega, hade de samlat en stor penningssumma på vintern och våren. Anders sade: "nu köper jag mig egen häst och kärra; och en schäskärra till, med målad stol, att åka till kyrkan med, Greta!"

Det gjorde han; och hon hörde på predikan och tackade Gud den söndagen dubbelt i sina böner. Så åkte de på eftermiddagen till Grimstahamn. Där rådslogo de med syster och sväger, huru de skulle göra sitt kommande år.

Greta sade: "vi hava nu så pass, att vi rätt kunde köpa en hel mängd egna kor; men till egen ladugård, hus, hein, äng och hagar sträcker det sig icke alls. Och Skansen blir icke ledigt längre. Därföre håller jag bäst, att vi ännu icke handla någonting; men våga på att taga ett stort ladugårdsarrende vid Djursholm, Engby, eller så; ty nu kunna vi, med de penningar, vi haya, vända oss; så att vi ständigt skaffa oss mjölkkor i gallkors ställe, och hålla en riktig rörelse på stort vis. Sådant avkastar, när det skötes; det vet jag."

Härtill gävo alla sitt bifall. Men Anders tillade: "så vill ock jag hava en trädgård, stora potatisland, kål- och

rovland för min räkning att sköta: ty hitintills nar jag föga mera varit än Gretas husdräng. Den potatisen, jämte rovorerna, tänker jag väl skall behövas åt så många kor, eller hur? och då blir också jag en herre på täppan!"

Allt detta skedde. De fingo sig ett stort arrende med fyratjotvå kreatur, på tämligen billiga villkor: blott trettio riksdaler stycket, men också beläget något längre från staden. "Det gör ingenting! vi stiga dess tidigare upp, så hinna vi åka till torget med mjölken lika fort", sade Greta. De togo nu tjänstfolk. Alla mjölkflaskorna blevo av koppar.

Greta köpte sig en ny bibel, jämte psalm- och evangeliibok med guldsnitt, samt svarta, pressade pärmar med kung David. Därjämte en ny svart klänning för barndop, vigslar och begravingar, dit hon bjöds. Ty det hyggliga arrendatorsfolket ville många se hos sig. Anders lade sig till en ny hatt, och en sjöskumspipa med silverbeslag.

Men flera bekymmer följde med det stora livet. De sex korna på Skansen hade alltid hållit sig så friska och snälla. Men ibland de fyratjotvå, nu, blevo några tidtals illamående. Dock visste Greta att stryka tjära på libbsticka och giva sina sjuka; även hela sillar tog hon, som kor mycket älska. Men en fick skott ute på marken, och dog på stället; det var värst.

Likväl bar sig arrendet. Ty Greta hade fast beslutit, att aldrig behålla något kräk, som mjölkade under två kannor i dygnet. Så fort det hände, bytte hon bort den kon åt någon i bygden, som behövde få pengar emellan och gav henne ett nyburet kreatur. Därtill tjänade henne nu den stora kassa, hon hopspart på Skansen.

Och Anders blev, för sin del, obeskrivligen färdig med

rotsaker. Han plöjde, sådde, planterade och skördade potatis, kålrötter, rovor, rättikor; och bar sig åt som en halv trädgårdsmästare. Det gick så långt, att han ett år sådde morotsfrö! Ty kor hålla av morötter och mjölka därav obegripligt.

Något ståtligare fanns dock icke i huset, än arrendatorskans stora mjölkskafferi. Där stod hylla över hylla, och bunke vid bunke, allt av vitt, skinande träd. Hit var det, som Anders steg in med sitt allrahögsta nöje, när Greta skunnade, och han fick en sked grädde. "Ack", tänkte han, "nog älskade jag min mor, Sara i Vaxmyran; men Greta håller jag dock ännu mycket mera utav."

KAP. X.

Den första sonens döpelse. Mor Kristina håller barnet, och fru Holmelin står fadder.

Flera år förgingo, och såsom arrendatorsfolket icke började leva överflödigare, än förut, så ökade sig egendomen betydligt. Men detta läto de icke bekomma sig, utan fortforo på samma sätt, så att, när grannarne ville kalla Greta madam och somliga sade fru, syntes hon småförargad och svarade: "jag har hittills varit mor med äran, och hoppas fortfara så till döddar."

Då tycker jag vida mer om att heta Sköna Margret, tänkte hon inom sig själv: fast sådant duger allenast på ett torg. Herrskapet Holmelins hälsade ej sällan på dem på landet, och frun älskade den förmögna arrendatorskan såsom sin egen dotter. Hon var den, som emellanåt för nöje ännu kallade henne Sköna Margret; ty hon tänkte: det skadar icke numera, utan kan vara till en "uppmunt-
ran", såsom min man säger.

Vi skola omtala den största högtid, som tilldrog sig i huset. Det var när Greta fick sin första son, och han skulle döpas. Då spände Anders sin skönaste häst för fjäderkärran och for omkring att bjuda till fadders. Både Anders' och Gretas föräldrar i Eds socken hade dött, så att de icke kunde komma med. Men Grimstahamnsfolket

skulle bliva det förnämsta av släkten, och Holmelins från Stockholm, stå högst som främmande.

Det var en vacker solskensdag, och gossen, som bars till dopet, hade ljusa lockar. Till höger om kyrkoherden stod mor Katrina, allvarsam och from i anblicken; hon höll sin systerson vid dopet. Kyrkoherden tog honom, och gossen teg under vattenösningen: det var ett gott tecken. Straxt nedom mor Katrina stod fru Holmelin i svart sidenklädning; men därpå tre jungfrufaddrar, bonddöttrar från Järfälla. Mittemot Katrina sågs herr Holmelin: städad och högtidlig i alla sina åtbörder. Men torparen Johan från Grimstahamn hade rummet gentemot fru Holmelin; och hans ögon glänste, så ofta han blickade fram emot barnet till.

Gossen kristnades till namnet J o h a n. Sedan kyrkoherden förrättat den heliga döpelsen och uttalat den sista bönen, gick gudmor Katrina till Anders med hans son, och lade på hans arm. Därpå trädde hon till sin syster, som låg ovanpå sängen med de skinande, vita lakanen. Hon hälsade, och viskade henne helt sakta lycka till, med dessa tysta ord: "Nu, syster min, kan du icke rikare bliva, än du är; ty också du har fått en Johan."

Hc

Almqvist, Carl Jonas Love

Folklivsberättelser